

Een socialistische bruggenbouwer

PvdA-coryfeeën André van der Louw en Joop den Uyl waren niet bepaald politieke vrienden. De eerste beleefde in Nieuw Links zijn mooiste politieke jaren, de laatste wilde deze beweging liefst verbieden. Van beiden is nu een biografie verschenen.

door **TOM PAUKA**

Het eerste grote geval van ophef waar ik in mijn leven mee te maken kreeg, was dat op een bijeenkomst van de Arbeiders Jeugd Centrale (AJC) in Den Haag rode wijn was geschonken en de foxtrot was gedanst. Dan moeten er dus ook jazzplaten zijn gedraaid. Hoe was zoiets mogelijk? Wie had daar in Den Haag toestemming voor gegeven? Was daar dan geen leiding?

In de loop van een paar weken hoorden we er meer over. Een op het oog doodnormale AJC'er, zoon van een melkboer, mulo-scholier, genaamd André van der Louw, was in opstand gekomen tegen de rotsvaste tradities van de AJC. Omdat hij vond dat het een elitaire club was geworden waarin werd neergekeken op gewone arbeidersjongens. Volgens André moesten we die juist naar ons toe halen.

In de Amsterdamse AJC volgden we de gebeurtenissen in Den Haag en ja natuurlijk, uiteraard werd die André geschorst. Het gerucht ging zelfs dat hij levenslang ongeschikt werd verklaard voor een leidende functie. Kortom, hij is een tijdlang de held van mijn tienerjaren geweest. En nu zit ik met een vuistdikke biografie op schoot: *De kroonprins van Nieuw Links*, geschreven door de historicus Chris Hietland. Ik smul ervan, wat een schitterend boek.

In 1959 kwamen André en ik toevallig terecht bij dezelfde werkgever, de Vara. André was eerst administratief medewerker, vervolgens journalist bij de *Varagids* en uiteindelijk perschef. Ik was maker van radiodocumentaires en later chef actualiteiten. André en ik hadden een gezamenlijk ideaal: journalistieke vrijheid. Daar was maar zeer beperkt sprake van bij de Vara. Chris Hietland haalt een tekst van Vara-voorzitter Jaap Burger aan: 'Zodra de partij uitmaakt wat van belang is voor het socialisme – en dat is de taak der partij – zal de Vara dat, gevraagd of ongevraagd, vrijwillig volgen.'

Dan wordt het 1966, de periode waarin de naoorlogse samenleving ter discussie begint te staan. D'66

wordt opgericht. In de VS ontstaat New Left. Jan Nagel, ook van de Vara, en André brengen een paar gelijkgezinde Vara-medewerkers bijeen, aanvankelijk nog zonder omlind plan, maar met het idee dat op een of andere manier de PvdA 'gemoderniseerd' moet worden. Ikzelf ben, met mijn gesputter tegen de partijgebonden journalistiek, meteen een voor de hand liggende deelnemer. Aan wat precies? Dat weten we nog niet. Eerst gaan we meer gelijkgezinden zoeken. Wel binnen de partij, want het gaat erom de PvdA van binnenuit te hervormen. Dit wordt een periode met veel op feesten lijkende bijeenkomsten in huis of tuin bij steeds nieuwe geestverwanten. Het is, zo begint Hietland zijn hoofdstuk over Nieuw Links, voor veel van de betrokkenen en ook voor André 'hun leukste politieke tijd'.

Van der Louw en zes andere Nieuw Linkers komen in het partijbestuur en opereren vanaf dat moment als een fractie, dat wil zeggen dat ze vooraf de agenda doornemen en afspreken hoe ze gaan stemmen. Toch wil André ook 'bruggenbouwer' zijn. En hij blijkt een talent te hebben om gemeenschappelijke aspecten te ontdekken in tegenovergestelde standpunten. Hij zit zelf niet vast aan onwrikbare meningen, want hij is een socialist zonder leerstellingen. "Politiek (...) blijft op de één of andere manier een speurtocht naar het geluk, het creëren van een toestand waarin de mensen in inspirerende harmonie met elkaar kunnen leven."

Geschiedt dus om Anne Vondeling op te volgen als voorzitter. Dat was de mening van Vondeling zelf en een meerderheid in het bestuur. Maar dan moest Nieuw Links worden opgeheven. En dat gebeurde, althans, er ontstond meteen een nieuw clubje rondom André, want hij kon niet buiten een kring van gelijkgezinden.

Als voorzitter wilde hij met D'66 en de PPR (een linkse afsplitsing van vooral de KVP) tot een 'progressieve samenwerking' komen. Eigenlijk had hij één grote progressieve politieke partij voor ogen, maar het was duidelijk dat dit niet zou lukken. Wel kwam er

FOTO BERT VERHOEFF

6 oktober 1972, PvdA-congres Den Haag: Den Uyl (l) en Van der Louw. Tweede

een gezamenlijk programma, getiteld *Keerpunt '72*. Bij de verkiezingen kregen PvdA, PPR en D'66 samen 56 zetels, zodat samenwerking met de confessionele partijen nodig was om een regering te vormen. Niettemin kwam er een kabinet onder leiding van Joop den Uyl met een linkse signatuur, maar van de beloofde hervormingen kwam niet veel terecht. In de partij groeide de ontevredenheid, waar André niet goed mee uit de voeten kon, dus misschien was het voor hem wel een opluchting dat in december 1973 een uitnodiging kwam van de Rotterdamse PvdA: men wilde hem daar graag als burgemeester. Zo kon hij eervol vertrekken als partijvoorzitter.

Vanaf hier krijgt het verhaal van Chris Hietland de allure van een Shakespeareaans drama.

André maakte van zijn Rotterdamse burgemeesterschap een stralend succes, het absolute hoogtepunt van zijn bestuurlijke en persoonlijke carrière. Hij was geliefd bij de bevolking, gerespecteerd door de werkgevers, een steunpil voor de havenwerkers die door het oprukken van de containers hun positie kwijtraakten, hij was aanspreekbaar voor de gewone man, kortom: hij beleefde een tijd van groot persoonlijk succes.

In september 1981 werd Van der Louw door Den Uyl gevraagd

minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk te worden in een nieuw kabinet. Dat werd, niet door Van der Louw alleen, gezien als een opstapje naar het partijleiderschap.

Zijn ministerschap werd een ramp. Dat kwam hoofdzakelijk door een slecht uitgedacht idee van een topambenaar het probleem van de jeugdwerkloosheid op te lossen, het 'Gemeenschapstakenplan Werkloze Jongeren'. Wie klaar was met z'n schoolopleiding en geen werk kon vinden, kreeg een taak toebedeeld als bijvoorbeeld het schoonhouden van de openbare ruimte of het ondersteunen van een bejaarde. De angel van dit plan was het verplichtende karakter ervan: weigeren mee te doen betekende verlies van uitkering.

De reactie was vernietigend. Niemand leek er een goed woord voor over te hebben. André bleef aan het plan vasthouden en werd tot de grond toe afgebrand.

Vervolgens viel het kabinet. Wat nu te doen met deze ex-minister? Wie wilde hem?

Na enig geschuif leek de beste optie dat hij een totaal nieuw orgaan zou gaan leiden. Dus zo werd hij voorzitter van het Openbaar Lichaam Rijnmond, bedoeld als voorloper van een nieuwe provincie. En dan zou André Commissaris van de Koningin worden. Maar uiteindelijk bleek niemand de split-

sing van Zuid-Holland echt te willen. Het ORL werd gewoon zonder meer opgeheven.

In 1983 was André voorzitter geworden van de Sectie Betaald Voetbal van de KNVB. Hij hield het zes jaar vol, zes jaren met incidenten, een zwartgeldkwestie en uiteindelijk een motie van afkeuring die werd verworpen met zo'n krappe meerderheid dat hij vond dat hij moest aftreden.

In september 1991 doet hij dan nog eens een poging om in de politiek terug te keren. Hij biedt aan met een interim-comité de PvdA uit de WAO-crisis te helpen. Dit wordt door partijleider Wim Kok gezien als aanval, als een politieke coup. Zo komt het dan ook in de pers.

In 1994 wordt Van der Louw benoemd tot voorzitter van de NOS. Daar krijgt hij te maken met toenevende macht van de commerciëlen, een overheid die een centrale directie wil voor de hele omroep en ruziënde omroepvoorzitters die het nergens over eens worden.

Niets wil meer lukken. Zelfs zijn afscheidsreceptie bij de NOS gaat de mist in. Op weg naar de bijeenkomst rijdt zijn chauffeur op een spekgladde weg een file in en kan uiteindelijk niet anders doen dan omkeren.

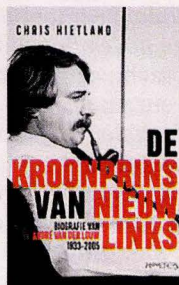
Dan komt het moment dat hij moet beslissen wat hij met de rest van zijn leven zal gaan doen. Hij heeft niet veel tijd meer; uitge-

zaaide longkanker heeft zijn lever aangetast. Hij besluit zijn laatste maanden door te brengen met een terugkeer naar de tijd waarin hij het gelukkigst was in zijn werk, de jaren van Nieuw Links. Hij had al materiaal verzameld en het een en ander genoteerd, de rest was een kwestie van sorteren en het goed laten opschrijven van zijn mondelinge commentaren. Hij woonde toen in Scheveningen. Daar hebben André en ik de laatste weken van zijn leven gewerkt aan *De razendsnelle opkomst van Nieuw Links*. Zijn vrouw was een beetje verbaasd en misschien ook licht gekwetst dat hij in die laatste dagen kennelijk niets leukers kon bedenken dan vertellen over politiek. Goed, het ging over politieke strijd, maar daarnaast toch ook over hoe het is om je op de toppen van het leven te bevinden.

Het boek verscheen twee maanden na zijn dood.

Chris Hietland:

De Kroonprins van Nieuw Links, Biografie van André van der Louw 1933-2005, Prometheus, € 34,90

André van der Louw: *De razendsnelle opmars van Nieuw Links*, Conserve, € 7,90